

ERITYISTÄ TUKEA TARVITSEVIEN OPETUS: TUKITOIMET

OPETUKSEEN OSALLISTUMISEN EDELLYTTÄMÄN AVUSTAJAPALVELUN MÄÄRITTELY

1. Asiakirjan tarkoitus

Tällä asiakirjalla määritellään Ähtärin kaupungin yhtenäinen käytäntö perusopetuslain edellyttämän avustajapalvelun järjestämiseksi. Avustajapalvelu on yksi koulun tukitoimista vammaiselle tai muulle erityistä tukea tarvitsevalle oppilaalle. Tukitoimien järjestäminen kuuluu opetuksenjärjestäjän (kunnan) velvollisuuksiin osana esi- ja perusopetuksen järjestämistä. Kunnan opetustoimi päättää avustajapalvelun myöntämisestä.

Asiakirjaan sisältyy kuvaus avustajapalvelun määrittely- ja päätöksentekoprosessin etenemisestä kunnassa, määrittelyssä apuna käytettävä avustustarveluokittelu ja lomake sekä päätöksentekoa ohjaavat normit (liite 1), joita ovat Perusopetuslaki (628/1998) ja Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet (1/011/2004).

2. Avustajaresurssin määrittelyprosessi kunnassa

Koulun oppilashuoltoryhmä tekee esityksen

- Avustajatarve käsitellään **vuosittain huhtikuussa** koulutasolla koulun oppilashuoltoryhmässä rehtorin johdolla.
- Esiopetuksessa laadittu tukitoimi/avustuspäätöshakemus toimitetaan rehtorille 15.4. mennessä.
- Oppilashuoltoryhmä ennakoii tulevan lukuvuoden avustajatarpeen **lapsi-, luokka- ja koulukohtaisesti** oppilashuoltoryhmän oman seurannan, käytävissä olevien oppilastietojen ja HOJKS-arviointien pohjalta. (Avustustarve –lomake, liite 2)
- Oppilashuoltoryhmä harkitsee avustajatarvetta sekä oppilasta koskevien asiantuntijalausuntojen perusteella että **pedagogisesti tuntiresurssin antamisessa puitteissa ja osana kaikkia opetussuunnitelmassa mainittuja koulun käytössä olevia tukitoimia**, joilla lapsen oppimista voidaan tukea. **Muita tukitoimia voivat olla pienempi perusopetusryhmä, tukiopetus, osa-aikainen erityisopetus, luokan kertaaminen, pienryhmä-/luokkaopetus, erityisluokkaopetus, konsultaatiotuki, jne.**
- Oppilashuoltoryhmä keskittyy avustustarpeen arviointiin oppilaiden avustamisen kannalta **keskeisissä oppiaineissa ja opetustilanteissa** ja käyttää oheista **tuen tarpeen laadun ja vaikeusasteen mukaista luokitusta A1,A2,A3** (tarkemmin kohta 3).
- Rehtori välittää koulun avustajatarve-esityksen jatkokäsittelyyn.

Kuntakohtainen esitysten käsittely ja yhteenveto resurssinjakoa ja päätöksentekoa varten

Se alueen toimielin tai viranhaltija, jonka tehtäviin kuuluu koulukohtaisten esitysten käsittely, tutkii esitykset perusteluineen huolellisesti perusopetuslain ja opetussuunnitelman perusteiden määräyksiensä pohjalta ja laatii koulujen esitysten pohjalta esityksen resurssijaosta koulujen kesken.

Päätöksenteko kuntakohtaisesta avustajaresurssin jaosta

Kunnan koulutoimi vastaa perusopetuksen järjestämisestä, jonka osana avustajapalvelut ovat (POL 2 §). **Se alueen opetustoimen toimielin tai viranhaltija, jonka päätösvaltaan avustajaresurssinjakoa johtosäännön mukaan kuuluu** (talousjohtaja/sivistystoimenjohtaja), **tekee esityksen pohjalta lopullisen päätöksen** koulukohtaisesta avustajapalvelun myöntämisestä. **Päätös perustuu voimassaoleviin normeihin, tehtyihin esityksiin ja selvityksiin perusteluineen.** Huomattavaa on, että päätöstä tehdessään opetuksenjärjestäjä ottaa huomioon lääkärin tai muiden asiantuntijoiden lausunnot ja harkitsee, miten kyseisen oppilaan opetus järjestetään ja millaisia tukitoimia hänelle järjestetään. Avustaja toimii pääsääntöisesti useamman oppilaan yhteisenä avustajana.

Päätös saatetaan koulujen tietoon toimenpiteitä varten.

Oppilaskohtainen päätöksenteko ja toimeenpano koululla

Tehdään koulu-, luokka- ja oppilaskohtaiset avustajavalinnat.

Lopulliset tuntimäärät/avustaja/luokka/oppilas ja mahdolliset aamu- ja iltapäivähoitotunnit määritellään.

Rehtori tekee hallinnollisen päätöksen oppilaskohtaisesta avustajapalvelusta 30.8. mennessä.

Sovitaan avustaja-opettaja –työskentelyn ohjauksen järjestämistavasta ja vastuhenkilöistä, työhön perehdyttämisestä.

Samalla määritellään yksityiskohtaisemmat avustajan tehtävät kirjallisesti.

Laaditaan avustajien lukujärjestyskokonaisuus koululla, johon sisältyvät oppituntien lisäksi mahdolliset avustajien välituntivalvontavuorot opettajien työn tukena, oppilaiden vastaanotto ja saatto koulukuljetuksiin.

Avustajapalvelusuunnitelma kirjataan koulun lukuvuosisuunnitelmaan.

Oppilaskohtainen avustajapalvelu kirjataan oppilaan Oppimissuunnitelmaan (HOPPI) tai HOJKS:iin.

Arviointi, seuranta

Koulutasolla saadaan palautetta HOJKS-arvioinneissa ja OHR:n seurannassa.

Kuntatyöryhmässä kootaan koulujen antama palaute ja huomioidaan se esityksen teossa.

Päätöksentekotasolla avustajapalvelua arvioidaan osana perusopetuksen tukitoimenpiteitä.

Määrittelyprosessin eteneminen on kuvattu lyhyesti kuviossa 1, liite 3.

3. Avustustarve oppimis- ja sopeutumisvaikeuden laadun ja laajuuden mukaan

A1

Oppilaalla on sellainen asiantuntijan (erikoislääkäri/neuropsykologi/vast.) toteama somaattinen tai psyykkinen sairaus, vamma tai toiminnanvajaus, että hän tarvitsee **jatkuvaa** aikuisen valvontaa ja/tai hoitotoimenpiteitä, hänet on otettu tai siirretty erityisopetukseen ja hän kuuluu pidennetyn oppivelvollisuuden piiriin.

Avustustarve:

- koulumatkoilla, oppitunneilla, välitunneilla, aamu- ja iltapäivähoidossa
- ruokailussa, wc-toiminnoissa, pukeutumisessa
- siirtymisissä koulun sisällä ja koulun ulkopuolella
- kaikissa oppitunneilla
- kommunikoinnissa toisten lasten ja aikuisten kanssa
- tarvitsee erittäin paljon henkilökohtaista oppimateriaalia
- jatkuva sairauskohtausriski/vaikeahoitoisuus/käyttäytymisen ennakoimattomuus/aggressiivisuus/karkailu
- jatkuu koko oppivelvollisuusiän
- ilman avustusta osallistuminen opetukseen estyy, HOJKS:ssa asetettuja yksilöllisiä tavoitteita ei voida saavuttaa eikä oppilaan turvallisuutta voida taata

A2

Oppilaalla on sellainen asiantuntijan (lääkäri/psykologi/vast.) toteama erityisen tuen tarve, vamma tai sairaus, että hän tarvitsee **koulupäivän aikana paljon** aikuisen tukea, valvontaa ja/tai hoitotoimenpiteitä, hänet on otettu tai siirretty erityisopetukseen ja hän kuuluu joko yleiseen tai pidennetyn oppivelvollisuuden piiriin.

Avustustarve:

- koulukuljetuksille saatto/vastaanotto
- oppitunneilla lukemiseen, kirjoittamiseen, tehtävissä suoriutumiseen, läksyjen merkitsemiseen
- oppitunneilla tarkkaavaisuuden suuntaamiseen ja ylläpitoon, keskittymiseen
- oppitunneilla ja välituntisin sääntöjen oppimiseen ja noudattamiseen ja käyttäytymisen ohjaamiseen
- oppilas tarvitsee henkilökohtaista oppimateriaalia
- välitunnilla sosiaalisten taitojen harjoitteluun (koulukiusausriski)
- siirtymisessä paikasta toiseen koulupäivän aikana
- ajoittain hoitotoimenpiteitä/ lievä sairauskohtausriski
- ajoittain henkilökohtaisen ohjauksen tarve
- jatkuvaa tai ajoittaista läksyjenlukutukea
- integroitumiseen yleisopetuksen ryhmään ja/tai aamu- ja iltapäivähoitoon
- ilman avustusta tai muiden tukitoimenpiteiden lisäämistä HOJKS:ssa asetettujen tavoitteiden saavuttaminen on hidasta/heikentyy/taantuu, oppilas on syrjäytymisriskissä
- tuen tarve säilyy jonkinasteisena läpi oppivelvollisuusiän, mutta vähenee, kun saa ajoissa riittävästi tukea

A3

Oppilaalla on sellainen koulun (opettaja & erityisopettaja) ja/tai asiantuntijan (lääkäri, psykologi, kuraattori, vast.) toteama erityisen tuen tarve oppimisessa, tarkkaavaisuudessa ja/tai sosiaalis-emotionaalisessa käyttäytymisessä, että hänelle on laadittu kuntoutussuunnitelma /Lapsen esiopetuksen suunnitelma / Oppimissuunnitelma (HOPPI) tai hänet on otettu tai siirretty erityisopetukseen ja hänelle on laadittu HOJKS.

Avustustarve:

- oppitunneilla oppimisen tukemiseen ja tehtävistä suoriutumiseen
- oppitunneilla tarkkaavaisuuden säätelyyn ja käyttäytymisen kontrollointiin
- oppitunneilla läksyjien merkitsemiseen
- ajoittain tai jatkuvasti läksyjienlukutukea
- välitunneilla käyttäytymisen säätelyyn ja sääntöjen oppimiseen
- koulukiusausriski välituntisin
- tarvitsee jonkun verran henkilökohtaista oppimateriaalia
- tuen tarve vähenee kouluvuosien myötä, kun saa riittävästi tukea ajoissa
- ilman avustusta tai muiden tukitoimenpiteiden lisäämistä oppilas saavuttaa heikosti tai ei ollenkaan Oppimissuunnitelmassa (HOPPI) tai HOJKS:ssa asetettuja tavoitteita ja on syrjäytymisriskissä

4. Normiperusta

LIITE 1

4.1. Perusopetuslaki (628/1998):

3 §

Opetus tulee järjestää oppilaiden ikäkauden ja **edellytysten** mukaisesti ja siten, että se edistää oppilaiden **tervettä kasvua ja kehitystä**.

4 §

Kunta on velvollinen järjestämään sen alueella asuville esi- ja perusopetusta.

17 §

Oppilaalle, jolla on lieviä oppimis- tai sopeutumisvaikeuksia, on oikeus saada osa-aikaista erityisopetusta **muun opetuksen ohessa**.

Oppilas otetaan tai siirretään erityisopetukseen, jos hänelle **ei vammaisuuden, sairauden tai kehityksen viivästymisen tai tunne-elämän häiriön taikka niihin verrattavan syyn vuoksi** voida antaa opetusta muuten. Erityisopetus järjestetään mahdollisuuksien mukaan **muun opetuksen yhteydessä** taikka muutoin erityisluokalla tai muussa soveltuvassa paikassa.

Oppilaalle tulee laatia henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma.

21 §

Opetuksen järjestäjän tulee **arvioida** antamaansa koulutusta ja sen vaikuttavuutta.

25 §

Jos perusopetukselle säädettyjä tavoitteita ei lapsen **vammaisuuden tai sairauden vuoksi** ilmeisesti ole mahdollista saavuttaa yhdeksässä vuodessa, alkaa oppivelvollisuus vuotta säädettyä aikaisemmin ja kestää 11 vuotta.

29 §

Oppilaalla on oikeus **turvalliseen** kouluympäristöön.

31 §

Vammaisella tai muulla erityistä tukea tarvitsevalla oppilaalla on oikeus saada maksutta **opetukseen osallistumisen edellyttämät** tulkitsemis- ja **avustajapalvelut**, muut opetus- ja oppilashuoltopalvelut sekä erityiset apuvälineet.

31a §

Oppilaalla on oikeus saada maksutta **opetukseen osallistumisen edellyttämä oppilashuolto**.

32 §

Jos oppilaan **koulumatka**(...) oppilaan ikä tai muut olosuhteet huomioon ottaen muuten muodostuu oppilaalle liian vaikeaksi, rasittavaksi tai vaaralliseksi, on oppilaalla oikeus(...) **saattamista varten** riittävään avustukseen.

4.2. Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet (1/011/2004):

Luku 4.5. Oppilashuolto

Oppilashuoltoon kuuluu lapsen ja nuoren **oppimisen perusedellytyksistä, fyysisestä, psyykkisestä ja sosiaalisesta hyvinvoinnista huolehtiminen**. Tavoitteena on luoda **terve ja turvallinen kouluympäristö, suojata mielenterveyttä ja ehkäistä syrjäytymistä**. Oppilashuollolla varmistetaan kaikille **tasavertainen** oppimisen mahdollisuus.

Oppilashuollon tavoitteena on **oppimisen esteiden, oppimisvaikeuksien sekä koulunkäyntiin liittyvien muiden ongelmien ehkäiseminen, tunnistaminen, lieventäminen ja poistaminen mahdollisimman varhain.**

Oppilashuoltoon sisältyvät opetuksen järjestäjän hyväksymän opetussuunnitelman mukainen oppilashuolto sekä oppilashuollon palvelut.

Yksittäistä oppilasta koskevien tarvittavien **oppilashuollollisten tukitoimien suunnittelussa tulee kuulla lasta tai nuorta ja huoltajaa.**

Oppilashuoltotyötä voidaan koordinoida ja kehittää **moniammatillisessa oppilashuoltoryhmässä.**

Luku 5. Erityistä tukea tarvitsevien oppilaiden opetus

Oppilaita autetaan oppimisvaikeuksissa **eri tukimuodoin**, jotka määräytyvät **vaikeuksien laadun ja laajuuden mukaan.**

Erityistä tukea tarvitsevat oppilaat, joiden kasvun, kehityksen ja oppimisen edellytykset ovat heikentyneet vamman, sairauden tai toimintavajavuuden vuoksi. Erityisen tuen piiriin **kuuluvat myös ne oppilaat, jotka tarvitsevat psyykkistä tai sosiaalista tukea tai joilla on oppilashuollon asiantuntijoiden sekä huoltajien mukaan kehityksessään oppimiseen liittyviä riskitekijöitä.**

Jokaiselle erityisopetukseen otetulle tai siirretylle oppilaalle tulee laatia hyväksyttyyn opetussuunnitelmaan perustuva, henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma (HOJKS).

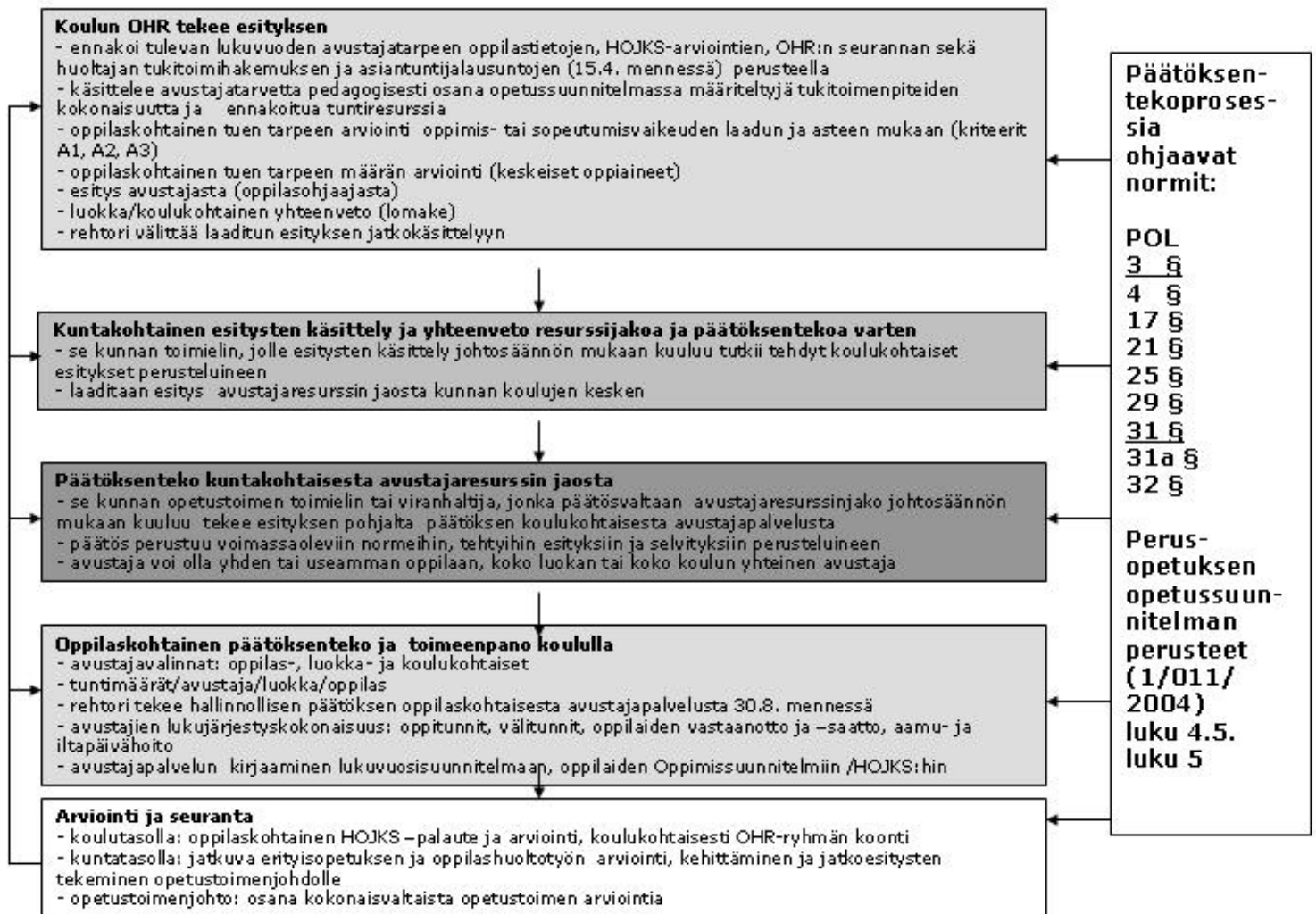
Suunnitelman tulee sisältää kuvaus mm.

- oppilaan oppimiseen liittyvistä erityistarpeista
- opetukseen osallistumisen edellyttämät avustajapalvelut, muut opetus- ja oppilashuoltopalvelut, kommunikointitavat sekä erityiset apuvälineet ja oppimateriaalit
- henkilöt, jotka osallistuvat oppilaan tukipalvelujen järjestämiseen ja heidän vastualueensa
- tukipalvelujen toteutumisen seuranta

**OPETUKSEEN OSALLISTUMISEN
EDELLYTTÄMÄN AVUSTAJAPALVELUN
MÄÄRITTELY**

**Ähtärin kaupungissa
26.9.2007**

Avustajapalvelun määrittelyprosessi

Kuvio 1